

HET THEEMEISJE VAN YUNNAN

Lisa See

Het theemeisje van Yunnan

the house of books

Oorspronkelijke titel: *The Tea Girl of Hummingbird Lane*

Oorspronkelijk uitgegeven door: Scribner, an imprint of Simon & Schuster, Inc.,
New York 2017

Deze uitgave kwam tot stand in samenwerking met Sandra Dijkstra Literary Agency
All rights reserved

© Lisa See, 2017

© Vertaling uit het Engels: Sylvia Wevers, 2017

© Nederlandse uitgave: The House of Books, Amsterdam 2017

Omslagontwerp: Lauren Peters-Collaer / bij Barbara, Amsterdam

© Omslagfoto: Leaves © Morphart Creation/Shutterstock, Girl © Muellek Josef/
Shutterstock

Typografie: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 443 5183 5

ISBN 978 90 443 5184 2 (e-book)

NUR 302

www.thehouseofbooks.com

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

The House of Books is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door
middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande
schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ter nagedachtenis aan mijn moeder,
Carolyn See

Opmerking van de auteur

Op het moment dat deze roman begint, in 1988, werden de theebladeren die in de bergen van Yunnan waren geplukt verkocht voor 4 yuan per kilo (ongeveer 50 Amerikaanse dollarcent omgerekend naar vandaag). Het jaarlijkse inkomen van theeboeren bedroeg gemiddeld 200 yuan per maand (ongeveer 25 Amerikaanse dollar).

Er bestaan diverse spellingswijzen en uitspraken voor de donkere theesoort die nu bekendstaat als *pu-er*:

Pu'erh, refererend aan de Wade-Giles-romanisatie van de Chinese taal, in de negentiende eeuw uitgevonden door missionarissen.

Puerh in Taiwan.

Pu'er in het pinyin, het systeem van transliteratie om de Chinese karakters in Latijnse letters weer te geven. Pinyin werd in 1958 als transcriptiesysteem door de regering van de Volksrepubliek China goedgekeurd.

En *Ponay* of *Bonay* in het Kantonees.

Als er een zoon is geboren,
laat hem dan op het bed slapen,
trek hem mooie kleren aan,
en geef hem jade om mee te spelen...

Als er een dochter is geboren,
laat haar dan op de grond slapen,
wikkel haar in gewone kleden,
en geef haar gebroken tegels om mee te spelen...

Boek der Liederen (1000-700 v.Chr.)

DEEL I

DE AKHA-MANIEREN

1988-1990

Een hond op het dak

‘Geen toeval, geen verhaal,’ zegt mijn a-ma nadat Eerste Broer klaar is met zijn relaas over zijn droom van vannacht. En, zoals meestal, lijkt dat overal op te kunnen slaan. Ik weet niet hoe vaak mijn moeder dit lovende aforisme heeft gebruikt in de tien jaar dat ik op deze wereld ben. Ook heb ik het gevoel dat ik al veel verschillende versies gehoord heb van Eerste Broers droom. Een arme boer draagt vers geplukte kolen naar de markt om die te ruilen tegen zout. Hij zet een verkeerde stap en valt van een klif af. Dit zou geëindigd kunnen zijn in een verschrikkelijke dood ver van huis – het ergste wat een Akha kan overkomen – maar in plaats daarvan belandt hij in het kamp van een rijke zoutverkoper. De zoutverkoper zet thee, de twee mannen raken met elkaar aan de praat en... Het toevallige kan vervolgens van alles zijn: de zoutverkoper gaat trouwen met de dochter van de boer of de val van de boer voorkwam dat hij meegesleurd werd door een rivier. Dit keer kan de boer handeldrijven met de zoutverkoper zonder helemaal naar de marktplaats te hoeven lopen.

Het was een goede droom zonder slechte voortekens en daar is iedereen die op de grond rond het vuur zit blij om. Zoals A-ma zei: elk verhaal, elke droom, elke waakzame minuut in ons leven wordt gevormd door het ene beslissende toeval na het andere. Mensen en dieren, bladeren, vuur en regen... we dwarrelen om elkaar heen als een handjevol droge rijstkorrels die in de lucht gegooid zijn. Een korrel kan zijn richting niet veranderen. Hij kan niet kiezen om naar rechts of naar links te vliegen en ook niet waar hij landt... balancerend op een steen waardoor hij gered kan worden, of hij

valt van diezelfde steen af in de modder waardoor hij onmiddellijk nutteloos en waardeloos wordt. Waar zo'n korreltje neerkomt, wordt bepaald door het lot en niets – geen enkel ding in elk geval – kan zijn bestemming veranderen.

Vervolgens is Tweede Broer aan de beurt om over zijn droom te vertellen. Het is een gewone droom. Ook Derde Broer vertelt over zijn droom en die is nog saaier dan saai.

A-ba gebaart met zijn elleboog naar mij. 'Meisje, vertel ons wat jij vannacht gedroomd hebt.'

'Mijn droom?' De vraag verbaast me. Geen van mijn beide ouders heeft dat ooit eerder aan mij gevraagd. Ik ben maar een meisje. Onbelangrijk, zoals me zo vaak verteld is. Waarom A-ba mij uitgerekend vandaag uitkiest, weet ik niet, maar ik hoop dat ik de aandacht waard ben. 'Ik liep terug naar het dorp nadat ik thee geplukt had. Het was al donker. Ik kon de rook zien opstijgen van de vuurtjes voor de huizen. De geur van het eten zou me hongerig gemaakt moeten hebben.' (Ik heb altijd honger.) 'Maar mijn maag, ogen, armen en benen waren simpelweg gelukkig, omdat ik wist dat ik was waar ik hoorde te zijn. In ons voorouderlijk huis.' Ik kijk naar de gezichten van mijn familie. Ik wil eerlijk zijn, maar wil ook niemand verontrusten door de waarheid te vertellen.

'Wat zag je nog meer?' vraagt A-ma. In ons dorp bestaat een rangorde als het gaat om macht en gewichtigheid. Bovenaan staat het dorpshoofd. Daarna komt de ruma – de spirituele priester – die de harmonie bewaart tussen de geesten en de mensen. Vervolgens is er de nima – de sjamaan – die de vaardigheid bezit in trance te gaan en de bomen te bezoeken die God in de spirituele wereld geplant heeft om iedere ziel op aarde te vertegenwoordigen. De nima bepaalt welke magische rituelen gebruikt kunnen worden om een ziekte te genezen of de vitaliteit te vergroten. Na het dorpshoofd, de ruma en de nima komen alle grootvaders, vaders en mannen van elke leeftijd. Mijn moeder heeft de eerste rang onder de vrouwen, niet alleen in ons dorp, maar op de hele berg. Zij is vroedvrouw en nog veel meer,

zij behandelt mannen, vrouwen en kinderen in elke levensfase. Ze staat ook bekend om haar kunst dromen te interpreteren. De zilveren ballen die haar hoofdtooi versieren trillen, het licht van de vlammen weerkaatst erin terwijl ze op mijn antwoord wacht. De anderen buigen hun hoofd over hun kom, ze zijn nerveus om mij.

Ik dwing mezelf te praten. 'Ik droomde over een hond.'

Bij deze onthulling voelt iedereen een rilling door zijn lijf gaan.

'Honden mogen om drie redenen bij ons leven,' zegt A-ma geruststellend in een poging de familie te kalmeren. 'Ze zijn essentieel voor offerandes, ze wijzen ons op slechte voortekens en ze zijn goed om op te eten. Wat voor een hond was de jouwe?'

Weer aarzel ik. De hond in mijn droom stond op ons dak, was alert, zijn snuit wees omhoog, zijn staart stond overeind. Voor mij leek het alsof hij ons dorp bewaakte en het feit dat ik hem zag, gaf mij het vertrouwen dat ik veilig thuis zou komen. Maar de Akha geloven...

A-ma kijkt me streng aan. 'Honden zijn geen mensen, maar leven in de wereld van de mensen. Ze zijn niet van de spirituele wereld, maar hebben de gave om geesten te zien. Als je in de nacht een hond hoort huilen of blaffen, weet je dat hij een geest heeft gezien en hoop je dat hij die geest verjaagd heeft. Nou, beantwoord mijn vraag, Meisje,' zegt ze, terwijl ze haar zilveren armbanden over haar pols omhoogschuift. 'Wat voor een hond was de jouwe?'

'De hele familie zat buiten toen de hond begon te blaffen,' zeg ik, maar al te goed beseffend dat wanneer je droomt van een hond op het dak, dit betekent dat de hond zijn werk niet goed heeft gedaan en dat de geest stiekem door de bescherming van de spirituele dorpspoort is geslopen en nu tussen ons ronddoelt. 'Hij joeg een boosaardige geest weg. A-poe-mi-yeh beloonde hem door iedereen van onze familie een kip te geven...'

'Onze oppergod gaf elke man en vrouw een kip?' zegt Eerste Broer spottend.

'En alle kinderen ook! Iedereen kreeg een eigen kip...'

‘Dat is onmogelijk! Dat heeft geen betekenis! Dat verzint ze!’ Eerste Broer kijkt A-ba verontwaardigd aan. ‘Laat haar ophouden...’

‘Tot nu toe vind ik het een interessante droom,’ zegt A-ba. ‘Ga door, Meisje.’

Hoe meer druk ik voel om verder te gaan met mijn verhaal, hoe gemakkelijker het wordt om te liegen. ‘Ik zag vogels in een nest. De kleintjes kwamen net uit hun ei. De a-ma-vogel tikte voorzichtig met haar snavel op elk ei. Tik, tik, tik.’

Het is even stil terwijl mijn ouders en broers nadenken over deze toevoeging. A-ma kijkt mij onderzoekend aan en ik probeer mijn uitdrukking zo neutraal en onbeweeglijk te houden als een kom sojamelk die een nacht is blijven staan. Ten slotte knikt ze goedkeurend.

‘Ze telt haar baby’s. Nieuwe levens. Een beschermende moeder.’ Ze glimlacht. ‘Het is allemaal goed.’

A-ba staat op waarmee hij aangeeft dat het ontbijt klaar is. Ik weet niet goed wat ik moeilijker vind, dat A-ma niet alles kan zien wat zich in mijn hoofd afspeelt terwijl ik altijd dacht dat ze dat kon, of dat ik weg ben gekomen met mijn verzinsels. Ik voel me behoorlijk beroerd. Maar dan bedenk ik dat mijn familie zich nu tenminste geen zorgen maakt over mijn droom. Ik breng mijn beker naar mijn lippen en slurp het laatste restje bouillon naar binnen. Een paar bittere bergbladeren glijden samen met de gloeiende vloeistof in mijn mond. Chilisnippers branden in mijn maag. Zolang die warmte blijft branden, voel ik me verzadigd.

Wanneer we het huis uitgaan, glinsteren de sterren nog boven ons hoofd. Ik draag een kleine mand op mijn rug. Mijn andere familieleden hebben grote manden over hun schouders gehangen. We lopen samen de stoffige weg af die door Spring Well Village loopt, dat uit ongeveer veertig huishoudens bestaat en genesteld ligt in

een van de passen van de berg Nannuo. De meeste huizen staan beschut tussen oude theebomen. De theeterrassen en -tuinen waar we werken liggen echter buiten het dorp.

We voegen ons bij onze dorpsgenoten die vier huizen verderop wonen. De jongste dochter, Ci-teh, is van mijn leeftijd. Ik zou mijn vriendin overal kunnen herkennen, want van alle meisjes in Spring Well, heeft haar hoofdtooi de meeste versieringen. Behalve thee verbouwt haar familie pompoenen, kool, suikerriet en katoen. Ze verbouwen ook opium. Dat verkopen ze aan de spiritueel priester die het gebruikt bij ceremonies en aan A-ma die het als medicijn geeft aan mensen die verschrikkelijk pijn lijden door een gebroken bot, die gekweld worden door lichamelijk verval of die mentaal lijden door het verlies van een geliefde. Dankzij het extra geld dat Ci-tehs familie verdient, kunnen ze meer en grotere dieren offeren, en dat betekent dat er meer stukken vlees af gesneden en onder de dorpsbewoners uitgedeeld kunnen worden en dat die stukken ook groter zijn. Omdat Ci-tehs familie zo rijk is, heeft ze veel zilveren bedeltjes aan haar hoofdtooi. Afgezien van deze verschillen zijn Ci-teh en ik als zussen – misschien zijn we nog wel closer dan zussen, omdat we zoveel tijd samen doorbrengen.

We laten het laatste huis achter ons en lopen nog een eindje door totdat we bij de spirituele poort komen. Op de stijlen zijn figuren van houtsnijwerk aangebracht die een vrouw en een man voorstellen. De vrouw heeft enorme borsten. De man heeft een rechtopstaande penis die zo dik is als een bamboestengel en net zo lang is als ik ben. Aan de steunbalk hangen uit hout gesneden roofvogels en gevaarlijke honden. *Wees gewaarschuwd!* Als iemand niet op de goede manier door de poort gaat – de poort bijvoorbeeld aanraakt – kan er iets verschrikkelijks gebeuren, het kan zelfs tot de dood leiden. We moeten allemaal voorzichtig zijn met de poort.

We beginnen aan de klim. Ci-teh en ik kletsen met elkaar. Het is alsof we elkaar weken niet gezien hebben in plaats van slechts één nacht.

‘Ik heb geborduurd voordat ik naar bed ging,’ vertelt Ci-teh.

‘Ik viel al in slaap voordat mijn a-ba zijn pijp leeggerookt had,’ zeg ik.

‘Heet water of thee bij het ontbijt?’

‘Thee.’

‘Dromen?’

Daar wil ik haar niets over vertellen. We moeten ver lopen en de enige andere manier om de tijd te doden is door spelletjes te doen en wedstrijdjjes te houden.

‘Hoeveel verschillende parasieten kun jij spotten op de bomen voordat we bij die zwerfkei zijn?’ roep ik.

Negen, en ik win.

‘Hoe gaat het met het weven?’ vraagt Ci-teh. Ze weet dat ik daar geen talent voor heb.

‘Het is zo saai!’ roep ik iets te hard, waardoor de mannen afkeurend omkijken. ‘Laten we testen in hoeveel sprongen we van deze steen naar die steen kunnen komen.’

Zeven, en ik win alweer.

‘Gisteravond zei Deh-ja,’ – dat is Ci-tehs schoonzus – ‘dat ze hoopt dat ze een zoon krijgt.’

‘Dat is niets nieuws.’ Ik wijs naar een kleine top. ‘Ik wed dat ik eerder dan jij op die heuvel ben.’

Ik ken deze route goed en spring van de ene op de andere steen en over blootliggende wortels. Soms is het zand poederig tussen mijn tenen. Op andere plekken prikken kiezelsteentjes in de zachte onderkant van mijn voetholtes. Aangezien het nog steeds donker is, zie ik de oude thee-, kamfer-, gingko- en kassiebomen en bamboestruiken die om mij heen oprijzen niet, maar ruik ik ze des te sterker.

Ik win weer, tot ergernis van Ci-teh. Maar dat gebeurt ook onder zussen. Ci-teh en ik zijn hecht, maar we wedijveren constant met elkaar. Ik won vandaag met onze spelletjes, zij herinnerde mij eraan dat zij beter kan borduren en weven. Onze leraar zegt dat ik, als ik

harder zou werken, kan laten zien dat ik slim ben; dat zou hij nooit over Ci-teh zeggen.

‘Ik zie je bij het theecentrum,’ zeg ik wanneer Ci-teh haar a-ma een andere richting op volgt. Ik treuzel... kijk ze na en zie hoe ze een steil gedeelte van de berg op klauteren, hun lege manden bungelen op hun rug. Dan huppel ik achter A-ma aan om me bij haar te voegen.

Na een halfuur lopen begint de duisternis van de nacht te vervagen en wordt de lucht lichter. Wolken vangen zachte tinten roze en lavendelpaars. Dan klimt de zon boven de top van de berg en begint alles te stralen. De cicaden ontwaken en beginnen te zingen. En wij klimmen nog steeds. Mijn a-ba en broers lopen vooruit, wij volgen op een afstand zodat zij als mannen onder elkaar kunnen praten. A-ma is zo sterk als welke man dan ook, maar zij neemt haar tijd, kijkt om zich heen op zoek naar kruiden en paddenstoelen die ze kan gebruiken voor haar drankjes. Eerste Schoonzus is thuisgebleven met de kinderen die te klein zijn om thee te plukken en te groot om gedragen te kunnen worden door hun moeders, maar mijn tweede en derde schoonzus vergezellen ons. Zij hebben hun baby's voor hun boezem gebonden en zoeken de vochtige bosgrond af naar iets wat we mee naar huis kunnen nemen en waar we de soep voor onze avondmaaltijd mee kunnen verrijken.

Eindelijk bereiken we de theeterrassen van Eerste Broer. Ik ben geboren in een theefamilie, dus de kennis over thee is mij als het ware met de paplepel ingegoten. Langzaam loop ik tussen de dicht opeenstaande rijen struiken door, ik zoek aan de buitenste takken naar de knop en twee, misschien drie blaadjes daaromheen die zich ontvouwen wanneer de zonnestrallen ze verwarmen. Voorzichtig knijp ik het kleine bosje tussen mijn duimnagel en de zijkant van mijn wijsvinger boven de eerste stengelknoop af. Mijn duimnagel is verkleurd en op het zachte stukje huid zit eelt. Ik ben al gemerkt als een theeplukker.

Na twee uur komt A-ma naar me toe. Ze woelt met haar handen door mijn bladeren, schudt ze op en inspecteert ze. ‘Je bent heel

goed, Meisje, je vindt de beste scheuten. Misschien ben je wel te goed.’ Ze werpt een blik in A-ba’s richting die een paar terrassen verderop staat, buigt dan naar voren en fluistert: ‘Pluk maar wat sneller. En je kunt ook wat van de oudere en stuggere blaadjes nemen. We hebben meer blaadjes per struik nodig, niet alleen de ideale knoppen.’

Ik begrijp het. Meer blaadjes betekent dat het theecentrum meer geld betaalt. Als mijn mand vol is, loop ik naar Eerste Broer, die de mand leegt in een juten zak, waarna het proces opnieuw begint. We houden een pauze voor een lunch met rijstballetjes die in gedroogd mos gerold zijn en gaan de hele middag door met plukken. Ik blijf dicht bij mijn moeder, die zingt om ons in het ritme van het plukken te houden en onze gedachten van de hitte en de vochtigheid af te leiden. Uiteindelijk roept A-ba: ‘Genoeg.’ We komen bij elkaar op de plek waar Eerste Broer alle volle zakken heeft neergelegd en ook de laatste blaadjes gaan in jutezakken. Daarna wordt elke zak met touw vastgebonden en aan een plank bevestigd. A-ma hijst de kleinste op mijn rug, bindt de touwen om mijn schouders en bevestigt de plank op mijn voorhoofd. Het is bedoeld om het gewicht te verdelen, maar de touwen trekken aan mijn schouders en het hout drukt op mijn voorhoofd, wat direct pijn doet.

Wanneer de anderen hun zakken op hun rug hebben en onze plukmanden aan elkaar gebonden zijn – die zullen we op de terugweg ophalen – beginnen we aan de twee uur durende wandeling naar het theecentrum. We zijn ons er allemaal van bewust dat we ons moeten haasten, maar kunnen slechts in een langzaam tempo lopen. Voorzichtig zetten we de ene stap na de andere. We klimmen over meer theeterrassen en elk terras lijkt steiler dan het vorige. Dan zijn we weer in het gebied waar verlaten theebomen en -tuinen overwoekerd zijn door bos. Klimplanten slingeren zich om de stammen en vormen de habitat voor orchideeën, paddenstoelen en parasieten als *crab’s claw*. Hoe oud zijn deze bomen? Vijfhonderd jaar? Duizend jaar? Ik weet het niet. Maar wat ik wel weet, is dat de blaadjes van

deze bomen allang niet meer verkocht worden. Alleen families zoals de onze gebruiken de bladeren van dit soort bomen om thee van te maken voor eigen gebruik.

Tegen de tijd dat we het theecentrum bereiken, ben ik zo moe dat ik wel kan huilen. We lopen door een grote poort het terrein op. Ik kijk snel om me heen of ik Ci-tehs bijzondere hoofdtooi zie. Wij Akha hebben onze eigen stijl jurk, net als de Dai, Lahu, Bulang en de andere stammen die hier wonen. Iedereen draagt werkkleding, maar de hoofdtooien en sjaals zijn per stam volgens de traditie gedecoreerd en aangepast aan de persoonlijke smaak en stijl van de draagster. Ik zie Ci-teh niet. Haar familie is hier waarschijnlijk al geweest en alweer vertrokken. Misschien zijn ze zelfs al thuis en zitten ze aan het avondeten.

Mijn maag knort als ik de lucht ruik die de eetstalletjes verspreiden. Bij de geur van vleesspiesen die boven een open vuur georoosterd worden loopt het water me in de mond. Op een dag ga ik zo'n spies proeven. Misschien. Af en toe trakteren we onszelf op pannenkoeken met bosuitjes die een Dai-vrouw verkoopt vanaf een kar aan de linkerkant van het terrein. Het aroma is verleidelijk... niet zo sterk als het gegrilde vlees, maar het geurt heerlijk naar verse eieren.

A-ma, mijn schoonzussen en ik hurken in het zand terwijl mijn a-ba en broers onze zakken meenemen. Ze gaan door dubbele deuren naar binnen, naar een ruimte waar de zakken gewogen zullen worden. Aan de andere kant van het terrein zie ik een jongen van mijn leeftijd. Hij staat bij een berg juten zakken die gevuld zijn met thee en die klaarliggen om getransporteerd te worden naar de grote stad Menghai, waar de bladeren verwerkt zullen worden in een door de overheid geleide fabriek. Zijn haar is net zo zwart als het mijne en ook hij loopt op blote voeten. Ik ken hem niet van school. Niet dat ik echt geïnteresseerd ben in hem, maar mijn aandacht wordt getrokken door het dampende uienpannenkoekje dat hij in zijn door thee bevedekte handen heeft. Hij kijkt om zich heen om zich ervan te vergewissen dat niemand kijkt – hij heeft mij duidelijk niet in de ga-

ten – en duikt achter de stapel volle juten zakken. Ik kom overeind, loop het terrein over en gluur om de hoek van de muur van thee.

‘Wat doe jij hierachter?’ vraag ik.

Hij draait zich naar me om en grijnst. Zijn wangen glimmen van de olie. Maar voordat hij de kans krijgt om iets te zeggen, hoor ik A-ma roepen.

‘Meisje! Meisje! Blijf bij mij.’

Ik haast me terug over het terrein en ben net weer bij mijn moeder als A-ba en mijn broers terugkomen van de weegruimte. Ze kijken niet blij.

‘We waren te laat,’ zegt A-ba. ‘Ze hadden hun quotum voor vandaag al ingekocht.’

Ik kreun vanbinnen. We zijn een familie van acht volwassenen en veel kinderen. Het is moeilijk om rond te komen van wat we verdienen in de tien dagen per jaar dat we de beste thee kunnen plukken en in de twee andere plukperiodes van ook elk tien dagen, plus het beetje rijst en de groenten die we verbouwen en wat A-ba en mijn broers meebrengen van de jacht. Nu moeten we de bladeren mee naar huis nemen, hopen dat ze vers blijven en morgenochtend – heel vroeg – weer naar boven klimmen en ze verkopen voordat we naar Tweede Broers theetuin gaan om het werk van die dag te doen.

A-ma zucht. ‘Weer een dubbele dag morgen.’

Mijn schoonzussen bijten op hun lip. Ik kijk er ook niet naar uit om hier morgen twee keer naartoe te lopen. Maar als ik zie dat mijn tweede en derde broer hun vrouwen niet in de ogen kijken, besef ik dat ze nog slechter nieuws hebben.

‘Dat hoeft niet,’ zegt A-ba. ‘Ik heb de bladeren verkocht voor de helft van de prijs.’

Dat is slechts twee yuan per kilo. Het geluid dat A-ma maakt klinkt meer als een zacht gejammer dan als een kreun. Al dat werk voor de halve prijs. De twee schoonzussen lopen naar een waterspuwer om onze aardewerken kruiken te vullen. De mannen gaan op hun hurken zitten. Mijn schoonzussen komen terug en geven

het water aan de mannen. Daarna gaan de twee vrouwen bij A-ma zitten, schikken hun baby's in hun wikkeldoeken goed en geven ze borstvoeding. Dit is onze rustpauze voordat we aan de ruim twee uur durende voettocht beginnen, de heuvel af naar Spring Well.

Terwijl de anderen uitrusten, loop ik het terrein over, terug naar de jongen. 'Ga je me nog vertellen waarom je je hier verstoppt?' Ik vraag het alsof er geen tijd verstreken is.

'Ik verstop me niet,' antwoordt hij, hoewel hij dat duidelijk wel doet. 'Ik eet mijn pannenkoek. Wil je een hapje?'

Niets liever dan dat.

Ik gluur over mijn schouder naar A-ma en de anderen. Ik weet niet wat er met me aan de hand is, maar datgene wat ervoor gezorgd heeft dat ik vanochtend bij het ontbijt begon te liegen, heeft me weer in zijn greep. Ik stap achter de muur van zakken die naar vers geogoste theebladeren ruiken. Als ik daar eenmaal sta, lijkt de jongen niet goed te weten wat hij moet doen. Hij breekt geen stukje voor me af en houdt de pannenkoek ook niet voor me op. Maar hij bood me een hapje aan en dat zal ik krijgen ook. Ik buig naar voren, zet mijn tanden in de zachte pannenkoek en scheur er een hap van af... als een hond die een restje eten pakt uit de hand van zijn baasje.

'Hoe heet je?' vraagt hij.

'Li-yan,' antwoord ik met volle mond. Alleen op school en bij ceremonies word ik bij mijn echte naam genoemd. In mijn dorp noemen mensen mij Dochter-van-Sha-li (mijn a-ba's dochter) of Dochter-van-So-sa (mijn a-ma's dochter). In mijn familie ben ik Meisje.

'Ik heet San-pa,' zegt hij. Ik kom uit Shelter Shadow Village. Mijn vader is Lo-san. Mijn opa was Bah-lo. Mijn overgrootvader was Za-bah...'

Elke Akha-jongen is erin getraind om zijn stamboom te reciteren door de mannelijke voorouders te noemen tot wel vijftig generaties terug, waarbij de laatste lettergreep van de ene generatie de eerste lettergreep van de volgende generatie is. Ik denk dat hij op het punt

staat al die voorouders op te sommen als een boze vrouwenstem hem onderbreekt. ‘Hier zijn jullie, kleine dieven!’

Ik draai me om en zie de oude Dai-vrouw die het pannenkoekenstalletje runt tussen ons en het open terrein opdoemen. Ze grijpt de stof van mijn tuniek en met haar andere hand pakt ze San-pa bij zijn oor. Hij schreeuwt het uit wanneer ze ons uit onze schuilplaats sleurt.

‘Zon en Maan, kijk! Dieven!’ Haar stem klinkt schel boven het geroezemoes op het terrein uit. ‘Waar zijn de ouders van deze twee?’

A-ma kijkt in onze richting en houdt vol ongeloof haar hoofd scheef. Tot vandaag veroorzaakte ik nooit problemen, ik zat nooit met mijn benen over elkaar in de buurt van volwassenen, ik accepteer mijn ouders’ woorden als een goed medicijn en houd als ik lach altijd mijn hand voor mijn mond om mijn tanden te verbergen. Misschien heb ik vanochtend mijn droom een beetje verdraaid, maar ik ben geen dief en bedrieg ook niet op school. Helaas kun je aan de olie rond mijn mond zien dat ik in elk geval iets van de pannenkoek heb gegeten, ook al heb ik die niet uit het stalletje van de Dai-vrouw gestolen.

A-ma en A-ba steken het terrein over. Ik zie de verwarring in hun ogen en begin heftig te blozen. Ik kijk naar beneden en richt mijn blik op hun voeten die onder het eelt zitten, terwijl zij met de verkoopster praten. Algauw komen er nog twee paar voeten naast die van San-pa staan. Het zijn de voeten van zijn ouders.

‘Wat is hier aan de hand?’ A-ba’s stem is beleefd en vlak. Thuis kan hij bars zijn, maar nu probeert hij duidelijk de woede van de verkoopster weg te nemen met zijn beleefde Akha-manieren.

‘Ik heb al eerder problemen met hem gehad.’ De oude vrouw trekt aan San-pa’s oor. ‘Hij is een dief, moge hij waar hij ook gaat verslonden worden door een tijger. Moge hij als hij water passeert, naar de diepte zinken. Moge hij als hij onder een boom loopt, door die boom verpletterd worden.’

Dit zijn normale vloeken. Maar ze zijn krachtig, want ze behek-

sen hem zodat hij een verschrikkelijke dood zal sterven. Toch lijkt de jongen naast me zich er niet druk om te maken. Hij bedekt zelfs zijn mond niet om zijn grijns te verbergen.

De Dai-vrouw kijkt mijn moeder vol sympathie aan. ‘Nu lijkt het erop dat hij jouw dochter meegesleurd heeft.’

‘Is dat zo, Meisje?’ vraagt A-ma. ‘Waarom zou je zoiets doen?’

Ik kijk op. ‘Ik dacht niet dat ik iets verkeerd deed.’

‘Niets verkeerd?’ vraagt A-ma.

‘Hij gaf het aan me. Ik wist niet dat hij het gestolen had...’

Er heeft zich een groepje mensen om ons heen verzameld om te zien wat er aan de hand is.

‘Laten we dit meisje niet de schuld geven,’ zegt de man van wie ik begrijp dat hij San-pa’s a-ba is. ‘Jij hebt hier al eerder problemen veroorzaakt, Jongen. Vertel iedereen de waarheid.’

‘Ik pakte het,’ geeft San-pa toe, maar hij lijkt er niet mee te zitten. Hij zegt het zo nuchter, alsof hij het over de regen heeft of vertelt hoeveel eieren de kippen afgelopen nacht gelegd hebben.

‘Hij bood me een hapje aan,’ zeg ik. ‘Hij wilde het delen...’

Maar A-ma is niet geïnteresseerd in mijn excuses. ‘Voor beide kinderen is de wereld nu uit balans,’ zegt ze. ‘We volgen de wet van de Akha...’

‘Wij volgen ook de Akha-wet,’ zegt San-pa’s vader. ‘Iedere Akha op aarde heeft een gedeeld geheugen van wat we kunnen en niet kunnen doen...’

‘Dan moeten we zuiveringsceremonies houden voor deze twee kinderen, onze families en onze dorpen. De vraag is alleen: moeten die ceremonies gehouden worden met de kinderen samen of apart?’ vraagt A-ma. A-ba is het hoofd van onze familie, maar A-ma, met haar status als vroedvrouw, voert de onderhandeling. ‘Het is het beste als onze beide families het samen kunnen doen.’ Voor vreemden zoals deze mensen moet haar stem net zo vriendelijk en warm klinken als die van A-ba – dit vervelende voorval kan uitgewist worden en we kunnen allemaal goede vrienden zijn – maar ik ken

haar maar al te goed. Ik hoor haar teleurstelling in mij en haar bezorgdheid over de situatie. ‘Mag ik vragen op welke dag van de cyclus uw zoon geboren is?’

‘San-pa is op Tijgerdag geboren, de negende dag van de cyclus,’ antwoordt zijn moeder in een poging behulpzaam te zijn.

Mijn familieleden verplaatsen hun gewicht van hun ene op hun andere voet als reactie op deze spijtige informatie. Wij Akha volgen een twaalfdaagse week, waarbij elke dag naar een ander dier genoemd is. Ik ben geboren op Varkensdag. Iedereen weet dat tijgers en varkens nooit met elkaar zouden moeten trouwen, vriendschap sluiten of samen een boerderij moeten runnen, want tijgers eten graag varkens.

A-ma vertelt het slechte nieuws. ‘Zij is op Varkensdag geboren. Afzonderlijke zuiveringsceremonies zijn het beste.’ Ze tikt beleefd tegen haar hoofdtooi, waarbij de ballen en munten rinkelen. Dan legt ze een hand op mijn schouder. ‘Laten we naar huis gaan.’

‘Wacht!’ Het is de verkoopster van de pannenkoeken. ‘Ik ben er ook nog! Wie gaat die pannenkoek betalen?’

San-pa’s vader tast in een indigo buidel die rond zijn heup gebonden is, maar A-ba zegt: ‘Een meisje heeft alleen maar haar reputatie. Als haar vader zal ik het verschuldigde bedrag betalen.’ Hij haalt een paar munten van het magere bedrag dat we vandaag verdiend hebben tevoorschijn en laat ze in de hand van de Dai-vrouw vallen.

Ik voelde me al slecht, maar nu voel ik me verschrikkelijk. Als Ci-teh hier was geweest, was ik nooit achter die muur van thee gaan kijken, dan had ik San-pa niet ontmoet en geen hapje pannenkoek genomen...

De Dai-vrouw trekt nog één keer aan San-pa’s oor. ‘Laat me jou zien vertrekken en nooit meer terugkomen.’ Ook dit is een gewone, maar nare vloek die weer verwijst naar een verschrikkelijke dood. Gelukkig zegt ze dezelfde woorden niet tegen mij. San-pa’s ouders trekken hem mee. Hij kijkt over zijn schouder en grijnst nog een laatste keer naar me. Ik kan er niets aan doen, maar ik grijns terug.

Dat laatste oogcontact sterkt mij de hele weg naar huis. Mijn familie is duidelijk geïrriteerd door mijn actie, ze zeggen niets tegen me... en die stilte is oorverdovend. We stoppen slechts één keer, om de manden die we op de terrassen van Eerste Broer hebben achtergelaten op te pikken. Wanneer we in Spring Well Village aankomen is het al lang donker. De open vuurtjes en olielampen geven de huizen een goudkleurige gloed. We gaan ons huis binnen en hebben allemaal honger; de geur van de gestoomde rijst die Eerste Schoonzus heeft gemaakt is bijna een kwelling. Toch gaan we nog niet eten. Eerste Broer wordt naar buiten gestuurd om op zoek te gaan naar een kip. Tweede Broer krijgt de taak om de ruma bij zijn avondpijp vandaan te halen. Derde Broer veegt met zijn handpalm een platte steen schoon die in de harde aarde voor ons huis ligt. A-ma kijkt in haar manden op zoek naar kruiden en wortels, terwijl Eerste Schoonzus het vuur opstookt. Mijn jonge nichtjes en neefjes hangen aan de benen van hun a-ma's en kijken me met grote ogen aan.

Tweede Broer komt terug met de ruma. Die draagt zijn ceremoniële cape, die rijkelijk gedecoreerd is met veren, botten en staarten van kleine dieren, en hij heeft een staf in zijn handen die gemaakt is van een gedroogde stengel van de grote bies. Hij is contactpersoon tussen de mensenwereld van Spring Well en de spirituele wereld – de interne geesten zoals onze voorouders, en de externe geesten die malaria brengen, de adem van pasgeborenen stelen of het hart van geliefde grootvaders verzwelgen. Vanavond komt hij voor mij.

Mijn familie komt bijeen op het open stuk tussen het huis en de hutten van de pasgetrouwde stellen, waar mijn broers met hun vrouw slapen. Eerste Broer houdt de kip bij zijn poten vast. De vleugels klapperen akelig en vergeefs. De oudsten van het dorp – die ons leiden en voor ons zorgen – komen hun veranda op en lopen het trappetje af. Algauw komen de andere burens uit hun huizen en voegen zich bij ons, want het is niet de bedoeling dat ik alleen ben

in mijn schande. Door de zuiveringsceremonie bij te wonen, helpen onze burens mij, henzelf en het dorp. Anders zou ik een vreselijke dood kunnen veroorzaken of kan er door mij een oogst mislukken, want we zijn allemaal met elkaar verbonden.

Ik zie de smid en zijn familie, de beste jager en zijn familie, Ci-teh en haar ouders en Ci-tehs broer met zijn vrouw – Ci-do en Deh-ja – die in de hut voor pasgetrouwen naast de hut van zijn ouders slapen. Ci-do is altijd aardig voor me geweest en ik mag Deh-ja graag. Het haar op Ci-do's hoofd en gezicht is gegroeid en zit slordig, want mannen mogen zich niet scheren of hun haar knippen vanaf het moment dat hun vrouw vijf maanden zwanger is. Ons hele dorp houdt collectief zijn adem in – zoals elke keer wanneer een vrouw zwanger is – totdat Deh-ja's baby geboren is. Dan pas kan vastgesteld worden of het een goede geboorte was, wat betekent dat het een perfect jongetje of zelfs meisje is, en geen slechte geboorte die de komst betekent van wat we een mislukt mens noemen.

Ruma's ogen boren zich in die van mij. Hij begint te beven en de kleine versieringen op zijn hoofdtooi en kleren rammelen met hem mee. Mijn tanden klapperen, ik huiver en ik moet plassen.

'A-ma Mata was de moeder van de mensen en de geesten,' zegt de ruma op zo'n zachte toon dat we allemaal naar voren moeten buigen om hem te verstaan. 'A-ma betekent "moeder" en *Mata* betekent "samen", en lang geleden leefden de mensen en de geesten in harmonie met elkaar. A-ma Mata had twee borsten van voren waarmee ze haar mensenkinderen kon voeden. Op haar rug had ze negen borsten waarmee ze haar spirituele kinderen kon voeden. Mensen werkten altijd overdag en geesten werkten altijd 's nachts. De waterbuffel en de tijger, de kip en de adelaar leefden ook bij elkaar. Maar er is altijd iemand die het paradijs moet verstoren.' Hij wijst met zijn staf naar mij. 'Wat was het resultaat?'

'Mensen en geesten, waterbuffels en tijgers, en kippen en adelaars moesten gescheiden worden,' zeg ik nerveus.

'Gescheiden. Precies,' zegt hij. 'Aangezien de beslissing om het

universum te verdelen overdag is genomen, waren de mensen de eersten om het rijk in te pikken waarin ze wilden leven. Ze kozen de aarde met haar bomen, bergen, fruit en de dieren om op te jagen. De geesten kregen de hemel en bleven eeuwig boos. Ze nemen nog steeds wraak door problemen te veroorzaken voor de mensen.'

Ik heb dit verhaal al heel vaak gehoord, maar het besef dat hij dit vanwege mij vertelt doet mij pijn in het hart.

'In het natte seizoen,' gaat hij verder, 'dalen de geesten met de regen af naar de aarde, waarbij ze ziektes meebrengen en overstromingen veroorzaken. In het voorjaar, als het droge seizoen begint, maken wij geluiden om te zorgen dat de boosaardige geesten verder trekken. Maar ze vertrekken niet altijd. Ze zijn vooral 's nachts actief. Dat is hun tijd, niet de onze.'

Mijn familie en onze burens luisteren aandachtig. Her en der klakken mensen met hun tong om hun afkeuring te laten blijken van wat ik heb gedaan. Ik wil niemand aankijken, ik wil niet gedwongen worden om de schaamte die zij voor mij voelen te zien. Toch kruist mijn blik op de een of andere manier die van Ci-teh. Ze kijkt me vol medelijden aan. Niets kan de schande verbergen die op mijn huid brandt.

'We vereren veel goden, maar geen enkele god is groter dan A-poe-mi-yeh, wiens naam "voorouder met grote macht" betekent. Hij creëerde de wereld en deze ziel hier voor mij.' De ruma pauzeert even om er zeker van te zijn dat hij ieders aandacht heeft. 'We hebben veel taboes. Wanneer we de spirituele poort passeren, mogen mannen niet roken en vrouwen niet op betelnoten kauwen. Een zwangere vrouw, zoals Deh-ja, mag geen ander dorp bezoeken, want dan kan ze daar een miskraam krijgen. Een vrouw mag nooit over het been van haar echtgenoot stappen wanneer hij op zijn slaapmat ligt. We zijn altijd voorzichtig en proberen immer onze fouten goed te maken, maar alsjeblijft, onze Li-yan was niet van plan iets kwaads te doen.'

Zegt hij dat mij niets ergs zal overkomen?

Dan legt hij zijn wijsvinger onder mijn kin en heft mijn gezicht omhoog naar het zijne. Wat A-ma niet binnen in mij kon zien, ziet hij wel. Ik weet dat hij het ziet. Alles. Maar tegen de anderen zegt hij iets heel anders.

‘Zij is gewoon een hongerig meisje,’ legt hij uit. ‘Zoals de zon altijd opkomt, de aarde altijd onder onze voeten zal zijn, de rivier uit de bergen blijft stromen en de bomen de lucht in groeien, zo laat ons Li-yan samen terugbrengen naar het juiste Akha-pad.’

Hij stampst drie keer met zijn staf op de grond, sprenkelt water over mij heen en tikt op mijn voorhoofd. Hij heeft me zoveel mededogen en vergiffenis getoond dat ik besluit dat ik nooit meer bang voor hem zal zijn. Maar als hij zich omdraait om het ritueel uit te voeren dat mijn zuivering zal voltooien, draait mijn maag zich weer om. Hij pakt de kip uit de handen van Eerste Broer, drukt het lijf op de steen die Derde Broer eerder heeft schoongemaakt en hakt de kop eraf. Mijn familie heeft weinig kippen en dus heel weinig eieren. Nu hebben we door mijn gedrag nog minder te eten. Mijn schoonzus staart me aan. Maar dan...

A-ma pakt de kip van de ruma aan en plukt snel de veren van het stuiptrekkende karkas. Dan hakt ze de kip in stukken en gooit die in de pot die boven het vuur hangt dat Eerste Schoonzus heeft gestookt.

Twintig minuten later schept A-ma de soep in kommen. De mannen zitten bij elkaar aan een kant van ons huis, de vrouwen aan de andere kant. We zitten op onze hurken en wachten tot we onze kom aangereikt krijgen. Het gulzige geslurp, gesmak en gekauw behoren tot de gelukkigste geluiden in mijn leven, maar de kikkers, muskieten en vogels die in de nacht zingen herinneren me eraan hoeveel uren slaap we al hebben gemist. Ik knaag aan een botje en er gaan allerlei gedachten door mijn hoofd. In mijn droom van de afgelopen nacht voorspelde het slechte voorteken van de hond op het dak me dat ik in de problemen zou komen. En dat was ook zo. Maar op dit moment heeft elk lid van mijn familie evenals de ruma een stuk

kip te eten en gevulde bouillon te drinken. Dat is ook precies als in mijn droom. Mijn nepdroom... De droom waarover ik loog... Alleen hadden we in die droom ieder een héle kip. Maar toch...

Geen toeval, geen verhaal.

Een waterval van hemelse tranen

Wij Akha houden ervan om rond te zwerven, om van plaats naar plaats te trekken waarbij we de traditionele methodes gebruiken om bos om te hakken en te verbranden, om velden te creëren die we kunnen beplanten. En wanneer de aarde uitgeput is en onze gewassen niet meer kunnen gedijen, trekken we weer verder. Maar in de laatste generaties is het moeilijk geworden om nieuw land te claimen op Nannuo of op een van de andere theebergen in de prefectuur Xishuangbanna, en dus zijn wij – net als anderen – gebleven. Permanent, zegt A-ba, hoewel dat tegen onze natuur is. Toch is ons huis, net als alle gebouwen in Spring Well Village, gebouwd als tijdelijke behuizing. Voordat ik geboren werd, gingen mijn vader en grootvader het bos in om riet te halen voor ons dak. Ze sneden bamboe, scheurden de bladeren eraf en bonden de stokken aan elkaar met handgesponnen touwen om zo muren te creëren en afgescheiden kamers voor de mannen en vrouwen te vormen. Ons huis is gebouwd op bamboepalen, wat zorgt voor een beschutte ruimte onder onze voeten voor ons vee, ook al hebben we geen varkens, ossen, muil-dieren of waterbuffels, alleen een paar veren verliezende kippen, een haan en twee eenden. Het hoofdverblijf en onze drie hutten voor de pasgetrouwden vormen het enige thuis dat ik gekend heb, maar iets in mijn bloed maakt dat ik ernaar verlang om het achter me te laten en op weg te gaan om een nieuwe en andere plaats te zoeken, waar mijn familie het altaar voor onze voorouders kan plaatsen en een nieuw onderkomen kan bouwen dat net zo open gebouwd is en net zoveel frisse lucht doorlaat als het huis waar we nu wonen.

Dit rusteloze gevoel wordt sterker gedurende het regenseizoen – de maanden waarin de geesten de scepter zwaaien.

Vandaag zitten de vrouwen en meisjes uit ons gezin bij elkaar rond het vuur aan de vrouwenkant van het huis te borduren. Het vuur straalt licht en warmte uit terwijl de verstikkende rook de muskieten op een afstand houdt. Eerste en Tweede Schoonzus zitten met hun hoofd naar elkaar toe gebogen voor een privégesprek. Bij Eerste Schoonzus' hoofdtooi steken metalen draden uit, die omwikkeld zijn met borduurgaren. Ze hebben gekleurde balletjes aan het eind, als een weide met wilde bloemen. De hoofdtooi van Tweede Schoonzus is versierd met franjes met holle zilveren balletjes ter grootte van doperwtjes, die over haar voorhoofd zwiepen als een pony. Ik ben zenuwachtig, want Derde Schoonzus inspecteert mijn borduurwerk. Normaal heb ik Ci-teh aan mijn zijde voor deze inspecties, maar zij mocht mij niet meer bezoeken sinds ik mij een paar cyclussen geleden zo slecht heb gedragen in het theecentrum.

De middag wordt onderbroken wanneer Deh-ja en haar schoonmoeder arriveren. Ze komen pinda's brengen als geschenk voor A-ma. Het is nooit te vroeg om de band met de vrouw die je baby ter wereld zal helpen te versterken. Maar arme Deh-ja. Normaal is het nauwelijks te zeggen of een vrouw zwanger is. Onze kleren zijn zo genaaid dat ze los genoeg zitten om comfortabel te zijn, terwijl de vele laagjes voor extra warmte zorgen. Ze zijn een teken van familierijkdom en verbergen handig wat eronder zit. Afgezien daarvan leren meisjes zoals ik van jongs af aan om zich tijdens de zwangerschap gepast te gedragen en wij weten dan ook heel goed wat onze verantwoordelijkheden zijn wanneer we trouwen. Als de tijd zover is, moeten we terughoudend zijn over onze conditie en een beetje krom staan zodat onze buik minder prominent zichtbaar is. We hebben zelfs een welgemanierde uitspraak om te verwijzen naar een vrouw die een baby in haar buik draagt: 'Iemand leeft onder een ander'. Want de vrouw moet haar man gehoorzamen en mag nooit van hem wegrennen. Je kunt je Deh-ja echter moeilijk voorstellen

onder Ci-do, of dat ze van hem weg zou rennen, want haar buik met haar eerste baby erin is zo groot dat ze wel een meloen lijkt die te lang aan de rank heeft gezeten en op het punt staat te barsten.

‘Daar moet wel een grote zoon in zitten,’ zegt A-ma terwijl ze de ketel van het vuur haalt. ‘Hij wil eruit komen en zijn a-ma en a-ba begroeten en vooral de ouders van zijn a-ba.’

Deh-ja glimlacht blij. ‘Laat het een zoon zijn. Laat het een zoon zijn. Laat het een zoon zijn.’

Haar gechant klinkt geloofwaardig en ik kan zien dat haar loyaliteit haar schoonmoeder een plezier doet, evenals de opmerkingen van mijn a-ma over de baby die zijn grootouders wil ontmoeten. Een zwangerschap is een geschenk voor het hele dorp. Zelfs ik weet hoe je kunt zien of een vrouw in verwachting is; je merkt het wanneer ze last heeft van ochtendmisselijkheid. A-ma heeft mij geleerd hoe ik aan de manier waarop het kindje in de baarmoeder ligt kan zien of het een jongen of een meisje wordt. Als de baby meer aan de rechterkant ligt, is het een jongetje. Ligt het kindje meer aan de linkerkant, dan is het een meisje. Ik moet deze dingen leren zodat ik A-ma kan opvolgen en, zoals zij wenst, op een dag de vroedvrouw van het dorp kan worden.

Niet alleen chant Deh-ja vaak, ze houdt zich ook aan de regels voor de introductie van haar baby in Spring Well. Ze let er goed op dat ze niet vloekt en op een onoverdekte veranda niets eet, want daarmee zou ze te veel de aandacht op zichzelf vestigen. ‘Ci-do en ik zullen tot tien cyclussen nadat onze zoon is geboren geen geslachts-gemeenschap hebben, zoals het hoort,’ zegt ze. Haar schoonmoeder straalt van trots en antwoordt op gepaste en blije wijze: ‘Ik wens je een gemakkelijke bevalling.’

‘Het is goed om te zien dat Ci-do ook zijn best heeft gedaan,’ zegt A-ma wanneer ze voor iedereen thee inschenkt. ‘Hij is niet in bomen geklommen; iedereen weet dat de baby dan mogelijk veel gaat huilen en dat wil niemand in het dorp.’

‘En hij doet alleen mee met mannenactiviteiten, vooral met ja-

gen,' pocht Ci-do's a-ma. 'Om er zeker van te zijn dat zijn eerstgeborene een zoon wordt.'

'Nou, dan zou alles goed moeten gaan,' concludeert A-ma, hoewel ik een keer toevallig opving dat ze tegen mijn schoonzussen haar zorgen uitte over Deh-ja's omvang.

Derde Schoonzus heeft deze hele conversatie genegeerd. Met een rimpel in haar voorhoofd telt ze geconcentreerd voor de tweede keer mijn steken, wat geen goed teken is. Haar borduurwerk wordt beschouwd als het allerbeste in Spring Well. Haar hoofdtooi is bedekt met geborduurde en geappliqueerde ontwerpen van verschillende dieren met een speciale betekenis: een kikker en een aap die samen spelen als symbool voor harmonie, een vogel met een worm in zijn bek als symbool voor haar moederlijke liefde en een vlinder waarvan het hoofd zo geborduurd is dat het op een lavendelblauw met gele krab lijkt. Omdat zij zo goed kan borduren, kan zij gewoon voor de lol pronken met haar expertise en creativiteit.

Ze kijkt eindelijk op van haar inspectie en gooit het stuk stof terug op mijn schoot. 'Je zult elke steek moeten uithalen en opnieuw moeten beginnen.' Ze is mijn favoriete schoonzus, maar soms lijkt het erop dat ze me alleen maar loopt te commanderen. Mijn a-ma tolereert dat, omdat Derde Schoonzus moeder is van een zoon en omdat ik toch op een dag zal trouwen en het huis uit zal gaan om bij de familie van mijn echtgenoot te gaan wonen. Maar dan gaat Derde Schoonzus te ver met haar openlijke kritiek. 'Met dat borduurwerk van jou zul je nooit een huwelijksaanzoek krijgen.'

A-ma heft haar hand op om te verhinderen dat ze nog iets zegt. Zoiets ongelukkig mag niet op zo'n directe manier uitgesproken worden.

'Laat haar maar,' zegt A-ma op een toon waarmee ze duidelijk maakt dat de discussie over dit onderwerp gesloten is. 'Het meisje zal trouwen en een waardevolle bruidsschat meebrengen. Zij zal iemand vinden die met haar wil trouwen, al was het maar vanwege de bruidsschat.'

De kamer waarin we zitten is klein en de blikken die de drie schoonzussen en onze burens met elkaar uitwisselen, zullen A-ma niet zijn ontgaan. Ik heb een bruidsschat, dat klopt, maar die is nauwelijks waardevol te noemen. Het is een afgelegen bosje theebomen dat hoog, zeer hoog op de berg ligt en binnen haar familie overgeleverd is van de ene generatie vrouwen op de andere. De locatie is geheim vanwege de traditie en omdat gezegd wordt dat dit stukje bos ongeluk brengt aan mensen die het zonder toestemming betreden. Sommigen noemen het zelfs vervloekt...

‘Kom eens bij me zitten, Meisje,’ zegt A-ma in de akelige stilte die gevallen is. ‘Ik wil je iets geven.’

Zou het haar meest waardevolle bezit zijn – de zilveren armband met de twee draken die tegenover elkaar staan met hun neuzen tegen elkaar – die de vrouwen van haar familie op elkaar overdragen? Nee, ze reikt omhoog en haar vingers gaan lichtjes over haar hoofdtooi. Ze heeft er jaren aan gewerkt, heeft kralen toegevoegd, zilveren balletjes, belletjes en kevervleugels. De hoofdtooi van Derde Schoonzus is dan misschien versierd met het fijnste borduurwerk, maar die van A-ma is echt de meest exquisite van het dorp, zoals het een vroedvrouw betaamt. Ze vindt waar ze naar op zoek was. Met een klein schaarje knipt ze iets af, waarna ze de schaar in haar hand verbergt. Ze herhaalt dit nog twee keer en legt dan de schaar weg. Je kunt een speld horen vallen in de kamer, iedereen wacht gespannen af wat ze nu gaat doen.

‘Nu ik de leeftijd van vijfenveertig ben gepasseerd, de leeftijd waarop vrouwen niet meer moeten denken aan het baren van kinderen, wordt het tijd dat ik me concentreer op mijn enige dochter en op het feit dat zij vrouw, echtgenote en moeder zal worden. Geef me je hand.’

De anderen strekken hun nek als een troep ganzen die door de lucht vliegen.

Zonder de andere voorwerpen te laten zien, laat A-ma een van de schatten op mijn uitgestrekte handpalm vallen. Het is een zilveren

munt die gedecoreerd is met vreemde letters aan de ene kant en een miniatuur droomwereld van tempels aan de andere kant.

‘Deze munt komt uit Birma,’ legt ze uit. ‘Ik weet niet wat erop staat.’

Ik heb Birma gezien op de kaart op school. Het is het dichtstbijzijnde land, maar ik heb ook geen idee wat de Birmaanse karakters betekenen.

‘En hier is een schelp.’

Eerste Schoonzus maakt een sissend geluid wanneer ze lucht door haar op elkaar geklemde tanden blaast. Zij heeft A-ma al heel vaak een complimentje gegeven over deze schelp. Ik vermoed dat ze altijd gedacht heeft dat zij die op een dag zou krijgen. Op haar gezicht is teleurstelling af te lezen, maar de schoonzussen zouden de bedeltjes van mijn moeders hoofdtooi nog niet moeten verdelen.

‘De laatste is een van mijn favorieten. Het is een veer die met een woonwagen over de Thee-Paardenroute vanuit Tibet naar onze berg is gekomen. Bedenk, Meisje, deze dingen hebben over oceanen en rivieren gereisd, over bergpassen en langs handelsroutes. Het zal niet lang duren of jij zult ze aan de hoofdtooi kunnen bevestigen. Je hebt geleerd hoe je die moet maken en ze zullen het teken zijn dat jij een meisje bent in de huwbare leeftijd.’

Mijn hart bonst van overweldigende vreugde, hoewel ik weet dat ze dit alleen maar heeft gedaan om het gesprek af te leiden van het miserabele stuk land dat mijn bruidsschat vormt.

Een week later gaat het gerucht door het dorp dat Deh-ja weeën heeft. Haar schoonmoeder staat haar bij in de vroege uren van de bevalling, zoals ze dat ook behoort te doen. A-ma doorzoekt die ochtend haar planken, ze pakt medicijnen en instrumenten uit verschillende manden en dozen en doet ze in haar tas zodat alles klaarligt voor als Ci-do haar komt halen. De gespannen stilte wordt

verbroken wanneer iemand de trappen van de mannenveranda op rent. Zelfs voordat Derde Broer op de wand kan bonken die de afscheiding vormt tussen de twee kanten van het huis, is A-ma al opgestaan en heeft ze haar tas gepakt. Eerste Schoonzus wacht voor de deur en staat klaar met A-ma's cape die gemaakt is van schors en bladeren.

'Geef die aan Meisje,' zegt A-ma terwijl ze nog een cape van een haak pakt. Haar blik ontmoet de mijne. 'Jij gaat vandaag met mij mee. Je bent oud genoeg. Als jij vroedvrouw zult worden, moet je nu beginnen om het te leren.'

De drie schoonzussen kijken me aan met een mengeling van trots en angst. Ik heb hetzelfde gevoel. Door het idee dat ik A-ma's cape draag tintelt mijn huid van opwinding, alsof er mieren over mijn armen en benen lopen, maar haar helpen met een bevalling?

'Klaar?' vraagt A-ma. Zonder op antwoord te wachten opent ze de deur naar de vrouwenveranda. Ci-do is omgelopen naar onze kant van het huis en staat op het modderige pad dat door ons dorp loopt. Hij wringt zijn handen op zo'n nerveuze manier dat ik moet vechten tegen de aandrang om weer naar binnen te rennen. A-ma voelt dat vast aan, want ze commandeert: 'Kom!'

De voortekenen zijn zeer zorgwekkend. Het is het seizoen van de geesten. Het regent. En Deh-ja's baby komt eerder dan verwacht, ook al is haar buik al een aantal cyclussen enorm dik. Het enige gunstige teken is dat het Ratdag is en ratten leven in vruchtbare valleien, wat Deh-ja in de uren die komen zou moeten helpen.

Wanneer we het huis van Ci-do's familie naderen, zie ik Ci-teh om het hoekje van de deur gluren. Haar dappere glimlach geeft me meteen een boost zelfvertrouwen. A-ma en ik lopen door naar de hut voor de pasgetrouwden. Bij de trap laat Ci-do ons alleen verdergaan. Het is een waarheid als de Maan en de Zon dat wanneer een man zijn vrouw ziet baren, hij eraan dood zou kunnen gaan. Binnen helpt Ci-do's oudere tante ons uit onze capes. A-ma schudt de natigheid van haar hoofd en kijkt de kamer rond, die nog rokeriger is

van het vuur dan de onze. Ci-do's moeder zit gehurkt op de baarmat met haar handen onder Deh-ja, die ze masseert.

'Opzij.' A-ma praat niet meer in volzinnen, maar zegt het kortaf. Ze is nu geen dochter, zus, echtgenoot, moeder of vriendin. Ze is nu alleen vroedvrouw.

In wat één beweging lijkt – als drie bomen die tegelijk buigen in een storm – glijdt Ci-do's moeder aan de rechterkant van de baarmat af, terwijl mijn a-ma erop gaat zitten en mij meetrekt. Ik was nieuwsgierig naar wat Ci-do's moeder aan het doen was toen we binnenkwamen, dus mijn blik gaat automatisch naar de plek tussen Deh-ja's benen. Bloed en slijm vormen een plas onder haar. Whaa! Dit had ik niet verwacht. Ik knipper met mijn ogen en kijk naar Deh-ja's gezicht. Ze heeft haar kaken op elkaar geklemd van de pijn, haar gezicht is rood van de inspanning en ze knijpt haar ogen dicht. Wanneer wat er ook gebeurt lijkt weg te ebben, maakt A-ma vlugge bewegingen met haar handen. Eerst port ze tussen Deh-ja's benen en dan beweegt ze haar handen over Deh-ja's buik waarbij ze druk uitoefent.

'Jouw zoon maakt het je niet makkelijk,' zegt A-ma.

Ik weet niet of het A-ma's woorden zijn – *jouw zoon* – of de prettige toon waarop ze die heeft uitgesproken, alsof Deh-ja's situatie niet anders is dan die van iedere vrouw op de berg Nannuo die een kind baart, maar Deh-ja reageert met een glimlach.

A-ma spreidt een geborduurde, indigokleurige doek uit over de baarmat. Daar legt ze haar mes, een stuk touw en een ei op.

'Deh-ja, ik wil dat je een andere houding aanneemt,' zegt A-ma. 'Ga op je handen en knieën zitten. Ja, zo. De volgende keer dat de pijn komt, wil ik dat je diep inademt en langzaam uitblaast. Niet persen.'

Drie uur later is er niet veel veranderd. A-ma zit nog op haar hurken en draait de armband met de draken rond haar pols terwijl ze nadenkt.

'Ik denk dat we de spirituele priester en de sjamaan erbij moeten halen.'

Ci-do's moeder en tante verstarren alsof ze een blafhart hebben gespot in het bos.

'De ruma en de nima?' De paniek is duidelijk te horen in de stem van Ci-do's moeder.

'Nu. Alsjeblieft,' beveelt A-ma.

Tien minuten later komt Ci-do's a-ma terug met de twee mannen. Er wordt geen tijd verspild. De nima gaat in trance. Deh-ja's pijn stopt echter niet, maar wordt zelfs heviger. Ze heeft haar ogen nog steeds gesloten. Ik kan me niet voorstellen wat voor verschrikkingen zij aan de binnenkant van haar oogleden ziet. Rode foltering. Het is ergens een opluchting voor me dat niet iedere vrouw dit meemaakt.

Ten slotte komt de nima terug op ons niveau. 'Een fout kan niet verborgen worden. Een geest van buitenaf is beledigd, omdat Deh-ja iets verkeerd heeft gedaan bij een van de offerandes voor haar voorouders.'

De nima noemt niet specifiek wat ze fout heeft gedaan, maar dat kan van alles zijn. We brengen vaak offers voor de bergen, de rivieren, de draken, de hemel. We brengen ook elke cyclus offers voor onze voorouders. Daar zit altijd eten bij, dus misschien was een offergave niet goed genoeg verdeeld of heeft een hond er wat van gepakt en onder het huis opgegeten.

De ruma neemt het over. Hij vraagt een ei – niet het ei dat op de baarmat ligt, maar een nieuw ei. 'Ongekookt,' vraagt hij. Het wordt gebracht en hij laat het drie keer over Deh-ja's lichaam gaan terwijl hij tegen de geest spreekt. 'Eet of drink niet meer in dit huis. Ga terug naar je eigen plaats.' Hij stopt het ei in zijn zak en spreekt dan rechtstreeks Deh-ja aan. 'Je bent al zo lang aan het baren, het is nu Buffeldag. Buffels helpen mensen bij hun werk. De geest van de dag zal jou nu helpen om de kamer schoon te vegen van kwaadwilligheid.'

Deh-ja kreunt wanneer haar schoonmoeder en A-ma haar over-eind helpen. Ze kan niet rechtop staan. Deh-ja wordt door de kamer

gezeuld, naar de bezem. Ik doe mijn mond open en wil iets zeggen om te protesteren. A-ma vangt mijn blik op en kijkt me zo streng aan dat ik mijn mond dichtklap. Ik sta er hulpeloos bij terwijl de nima en de ruma erop toezien dat Deh-ja elke hoek veegt. Ze is naakt onder haar tuniek en er stroomt een bloederige vloeistof langs haar benen.

Wanneer de nima en de ruma tevreden zijn en menen dat de kamer vrij is van de slechte geest, vertrekken ze, maar pas nadat ze geschenken hebben aangenomen in de vorm van geld, rijst en het ei dat al in de zak zat. ‘Heb je de kracht om te hurken?’ vraagt A-ma als Deh-ja op de baarmat zakt. Deh-ja kermt wanneer ze die positie aanneemt. ‘Stel je voor dat je baby zo vochtig en glibberig als een vis uit jouw lichaam glijdt.’

De geluiden die Deh-ja uitstoot zijn afschuwelijk, alsof er een hond gewurgd wordt. A-ma blijft haar aanmoedigen en de opening masseren waar de baby uit zal komen. Alles is te rood voor mij, maar ik kan niet wegstaren, niet nadat ik A-ma al een keer teleurgesteld heb. Zij geeft mij dit geschenk en ik moet proberen haar te laten zien dat ik het waard ben. Deh-ja’s hele lichaam trekt samen, ze perst hard. Dan, net zoals A-ma zei, glijdt de baby eruit en komt op de baarmat terecht. Deh-ja valt op haar zij. De oudere vrouwen staren naar de baby. Het is een jongen, maar niemand doet iets, niemand raakt hem aan of tilt hem op.

‘Een baby is niet echt geboren totdat hij drie keer heeft gehuild,’ zegt A-ma.

Hij is veel kleiner dan ik had verwacht gezien de omvang van Deh-ja’s buik toen hij er nog in zat. We tellen allemaal: tien teentjes, tien vingertjes; zijn ledematen kloppen: twee benen, twee armen, even groot; geen hazenlip; geen gespleten gehemelte. Hij is perfect. Ik heb gehoord wat er zou gebeuren als hij misvormd zou zijn. Cido zou moeten...

Uiteindelijk begint de kleine te huilen. Hij klinkt als een oerwoudvogel.

‘Het eerste huiltje is een zegen.’ A-ma spreekt de rituele woorden uit.

Hij zuigt lucht in zijn nieuwe longen. Dit keer is zijn gehuil nog luider.

‘De tweede kreet is voor de ziel.’

Daarna klinkt er een oorverdovend gehuil.

‘De derde schreeuw is voor zijn levensduur.’ A-ma glimlacht wanneer ze hem optilt en hem aan zijn grootmoeder overhandigt. Daarna bindt ze het touw om de navelstreng en snijdt die door met het mes. Deh-ja perst een aantal keer en wat A-ma de vriend-die-bij-het-kind-leeft noemt – een kleverige rode klont – valt op de geboortemat. Die wordt apart gelegd voor Ci-do om onder zijn ouders’ huis te begraven, precies onder het altaar voor de voorouders.

A-ma haalt diep adem. Ze staat op het punt de baby zijn tijdelijke naam te geven zodat slechte geesten hem niet kunnen claimen voordat hij zijn echte naam heeft gekregen van zijn vader. Plotseling kreunt Deh-ja. De uitdrukking op het gezicht van de oudere vrouwen vertelt me dat er iets vreselijk mis is. Deh-ja trekt haar knieën naar haar borst, ze rolt zich op tot een bal. A-ma betast Deh-ja’s buik en trekt haar handen dan snel terug alsof ze die verbrand heeft.

‘*Tsaw caw,*’ zegt ze. ‘Een tweeling. Menselijke miswassen.’

Ci-do’s tante houdt in shock haar hand voor haar mond. Ci-do’s a-ma laat de eerste baby op de grond vallen. De manier waarop hij in de rokerige lucht naar adem hapt lijkt paniekerig en zijn kleine armpjes maaien in de lucht alsof hij op zoek is naar zijn moeder. En Deh-ja? Zij heeft zoveel pijn dat ze zich er niet van bewust is dat het ergste wat haar kon overkomen gebeurd is. Ci-do’s moeder en tante gaan weg om Ci-do het verschrikkelijke nieuws te vertellen. Ik verschuif op de mat, klaar om op de vlucht te slaan, maar A-ma grijpt mijn arm. ‘Blijf hier!’

De eerstgeboren baby ligt alleen, naakt en onbeschermd op de grond. De tweede baby – een meisje – komt er snel uit. We raken haar niet aan. We tellen haar huiltjes niet.

‘Een tweeling is het allerergste taboe in onze cultuur, want alleen dieren, demonen en geesten baren een nest jongen,’ vertelt A-ma me. ‘Dierlijke mislukkingen staan ook in contrast met de natuur. Als een zegg één biggetje baart, moeten beide direct gedood worden. Als een hond één pup baart, moeten ze ook allebei meteen gedood worden. Hun vlees kan niet gegeten worden. De geboorte van een tweeling – wat nog nooit eerder is gebeurd in Spring Well – is een ramp, niet alleen voor de moeder, vader en familieleden van de baby’s, maar voor ons hele dorp.’

Ik hoor buiten mensen gillen en huilen.

Ci-do komt de kamer binnen. Zijn tranen vermengen zich met de regendruppels op zijn wangen. Hij draagt een kom, met zijn vingers kneedt hij de inhoud in een afschuwelijk ritme.

‘Je weet wat je te doen staat,’ zegt A-ma verdrietig.

Ci-do kijkt naar beneden naar Deh-ja. Zijn gezicht is net zo bleek als het hare. Ze probeert haar snikken te stoppen, maar het is vergeefs. Ik kan nauwelijks verstaan wat ze zegt. ‘Het spijt me zo, het spijt me zo.’

Ci-do knielt bij de eerste baby.

‘Doe je ogen dicht,’ instrueert A-ma mij. ‘Dit hoef je niet te zien.’

Eindelijk heeft ze medelijden met me, maar mijn oogleden weigeren dicht te gaan.

Tranen stromen over Ci-do’s wangen en vallen op het jongetje, dat nog steeds ligt te spartelen en op die rare hikkende manier huilt. Deh-ja kijkt naar haar man met ogen waarin intens verdriet te lezen is. Ik staar ook en ben verbijsterd wanneer hij een mengsel van rijstvliesjes en as uit de kom schept en dit teder in zijn zoons mond en neusgaten stopt. Een paar seconden lang kronkelt de baby wanhopig. Mijn hele lichaam verzet zich tegen wat ik heb gezien. Het is niet gebeurd. Het kan niet gebeurd zijn.

Ci-do loopt naar het meisje.

‘Nee!’ Mijn stem is hoog en schrill.

‘Meisje!’ zegt A-ma op scherpe toon.

‘Maar hij kan niet...’

A-ma’s open handpalm komt zo snel en verrassend dat wanneer haar hand mijn gezicht raakt ik bijna tegen de grond geslagen word. De brandende pijn is schokkend, maar niet zo vreselijk als de klap zelf, want in onze cultuur worden kinderen niet geslagen of geschopt.

‘Wij zijn Akha,’ zegt ze hardvochtig. ‘Dit zijn onze regels. Als je een vroedvrouw wordt, moet je, dan móét je onze gebruiken volgen. Menselijke miswassen moeten naar het grote meer van kokend bloed gezonden worden. Zo beschermen wij het dorp tegen idioten, misvormde mensen en degenen die zo klein zijn dat ze alleen maar hun eigen dood verlengen. Wij, de vroedvrouwen, moeten onze mensen puur houden en in lijn met het goede van de natuur, want als het misvormde wezens toegestaan wordt om geslachtsgemeenschap te hebben, wordt over een poos een heel dorp misschien wel alleen door hen bewoond.’

Haar woorden zijn aan mij gericht, maar ze spreken ook Ci-do moed in. Hij knielt bij zijn kleine meisje en ik verberg mijn gezicht in A-ma’s rok. Haar hand op mijn schouder lijkt wel tienduizend kilo te wegen. Het meisje sterft sneller dan haar broertje, maar dat maakt het niet minder afschuwelijk. Als alles wat leeft een ziel heeft, zoals mij geleerd is, dan had Deh-ja’s tweeling toch ook een ziel? Als God een boom creëerde om elke Akha te vertegenwoordigen, zijn er dan nu in de spirituele wereld twee bomen omgevallen? Moeten we nu de echo van de val van die bomen niet horen, het gesputter van vogels, het gebrul van opgeschrikte apen? Wanneer A-ma haar hand optilt, voel ik me zo licht dat ik naar boven zou kunnen zweven, naar het plafond, door het rieten dak naar de sterren.

Ze reikt in haar mand, pakt een lap stof en geeft die aan Ci-do. Hij spreidt de doek zwiingend uit, legt de baby’s er naast elkaar op en rolt ze in de doek. Hoe weet hij wat hij moet doen? Hoe wist hij dat hij die andere dingen moest doen?

‘Ci-do, houd je gezicht in de plooi!’ draagt A-ma hem op. ‘Als

je naar buiten gaat, moet je onze burens laten zien hoe boos, hoe kwaad je bent op de geesten die ervoor hebben gezorgd dat deze afgrijselijke gebeurtenis jou en jouw familie heeft vervloekt. Dat is de gewoonte. Als je die volgt, zal dat je helpen.

Hij veegt ruw de tranen van zijn wangen met de rug van zijn handen. Daarna knikt hij naar zijn vrouw, pakt de bundel onder zijn arm en vertrekt.

‘Let op hem,’ beveelt A-ma. En als ze eraan toevoegt: ‘Doe het goed,’ weet ik dat ze nog steeds in mij teleurgesteld is, omdat ik Ci-do probeerde tegen te houden. ‘Zorg ervoor dat er iemand met hem meegaat. Er moet iemand met hem mee naar het bos.’

Ik haast me naar de deur. Het stortregent, een waternaval van hemelse tranen. Twee ouderen staan in de modder onder aan de trap. Ci-do lijkt in niets op de door verdriet overmande man bij ons in de hut voor pasgetrouwden. Hij loopt stampend de trap af met zijn schouders naar achteren en zijn borst vooruit. Wanneer hij bij de mannen komt, maakt hij een boos gebaar met zijn vrije hand. Door de regen kan ik niet horen wat hij zegt. De ouderen gaan ieder aan een kant van hem staan en lopen samen met hem het dorp uit.

Het is nu heel stil in de kamer. Deh-ja huilt stilletjes, haar tranen maken vlekken op de baarmat, maar haar leed is nog niet voorbij. Er stroomt bloed uit de plek waar de baby's uit haar lichaam kwamen. A-ma legt er een handvol bladeren en zand op, maar even later sijpelt er meer rode vloeistof doorheen. A-ma kijkt de kamer rond op zoek naar mij.

‘Meisje, ren terug naar het huis,’ beveelt ze. ‘Pak van de bovenste plank in de vrouwenkamer de derde mand van links en breng die hierheen.’

Buiten regent het keihard. De weg die door ons dorp loopt is een modderige rivier geworden. Ik zie geen mens of dier.

Wanneer ik de vrouwenkamer binnenga draaien mijn schoonzussen hun rug naar mij toe en bedekken ze de ogen van hun kinderen. Ik pak wat A-ma me vroeg en loop op een drafje terug naar de hut

van de pasgetrouwden. Deh-ja's huid is nu nog bleker, maar ze huilt niet meer. Naast haar ligt een berg met bloed doorweekte bladeren en zand. Deh-ja heeft dan wel menselijke miswassen op de wereld gezet, maar als zij sterft is dat een nog grotere triomf voor de kwade geesten.

A-ma doorzoekt de mand.

‘De schub van een schubdier,’ zegt ze zachtjes.

Ik weet niet goed of ze het tegen mij heeft of tegen Deh-ja. Misschien, en dat idee maakt me bijna nog angstiger dan alles wat tot nu toe gebeurd is, praat ze tegen de geesten.

A-ma wrijft de schub in haar handen, alsof ze die warm wil maken. Daarna kneedt ze Deh-ja's buik ermee. ‘Zie je wat ik doe?’ vraagt ze aan mij. ‘Pak de schub. Blijf er in langzame cirkels mee over haar huid wrijven. Dat helpt om te zorgen dat haar baarmoeder zich samentrekt.’

Mijn hand beeft terwijl ik de schub over Deh-ja's buik beweeg, die beangstigend sponsachtig aanvoelt onder het gladde en harde oppervlak van de schub. Ze vloeit nog steeds, het bloed vormt een plas onder haar. Ik wend mijn ogen af en zie dat A-ma een klein doosje opent.

‘Ik wil dat je precies ziet wat ik doe,’ zegt ze. Ze haalt er een paar plukken haar uit die in een lus gebonden zijn zodat ze niet in de knoop raken. ‘Deze haren zijn afkomstig van een vrouw die gedood is door de bliksem.’

Ze zet de olielamp tussen ons in en vervolgens verbrandt ze de haren boven de vlam. De as laat ze in een kop water vallen. Als het brouwsel klaar is, geeft ze de kop aan Deh-ja.

‘Drink dit helemaal op,’ zegt A-ma. ‘Als je het op hebt, zal het bloeden stoppen en zul je je beter voelen.’

Het bloeden stopt, maar misschien had Deh-ja ook geen bloed meer in haar lichaam. Ik heb niet bepaald de indruk dat ze zich beter voelt.

A-ma haalt een klein, plat, gladgepolijst stuk kalksteen uit haar

buidel en legt die in Deh-ja's handpalm. 'Niets kan de pijn helemaal wegnemen van de melk die komt terwijl er geen baby is om te drinken, maar als je hier je borsten mee masseert, zal de pijn minder erg zijn.' A-ma pauzeert even. Wanneer ze weer praat, is het alsof ze heel slecht nieuws brengt. 'Je zult snel weer moeten opstaan.'

Dat verwacht me, want elke vrouw in ons dorp staat op nadat ze een kind gebaard heeft. Ik heb het mijn schoonzussen zien doen. A-ma helpt ze om hun kind te krijgen. Ze wachten op de ceremonie van de drie huiltjes. En dan staan ze op en gaan ze weer aan het werk. Maar Deh-ja baarde niet gewoon een baby met een vingertje te weinig of een kindje dat blind was – die ook verstikt zouden moeten worden door hun vader – maar een tweeling, het allerergste van alle menselijke miswassen. Ik ben vreselijk bang voor wat er nu gaat gebeuren.

'Ik verwacht dat je pijn zult voelen en bloed zult verliezen.' A-ma betast voorzichtig Deh-ja's onderbuik. Dan rolt ze een stuk doek open en haalt er een vogelnest uit. Deh-ja kijkt met holle ogen toe hoe A-ma een stukje afbreekt dat niet groter is dan een vingernagel. 'Dit is van het nest van de grote neushoornvogel,' legt ze uit. 'De grote neushoornvogel bouwt zijn nest van modder en het bloed van zijn prooi. Aarde en bloed helpen in dit soort gevallen. En tot slot...' Ze raapt het ei op dat de hele tijd op de baarmat heeft gelegen. 'Dit ei-dat-het-hart-laat-vergeten moet je opeten. Het zal je helpen om de pijn van het baren te vergeten. Misschien helpt het je ook om de pijn te vergeten van...'

Die zin hoeft niet afgemaakt te worden.

We blijven de hele nacht bij Deh-ja zitten. Tijdens die lange uren blijft A-ma met haar hele lichaam uitstralen dat ik haar heb teleurgesteld. Mijn vergissingen had ze misschien nog wel door de vingers kunnen zien als onderdeel van het leerproces, maar dat ik doelbewust geprobeerd heb om Ci-do te weerhouden van zijn plicht zou weleens een vergrijp kunnen zijn tegen de Akha-wet die mij nooit vergeven zal worden. Ik haat mezelf omdat ik in A-ma's ogen

gefaald heb, maar ik haat mezelf nog meer omdat ik Ci-do niet heb tegengehouden. Het feit dat ik beide gedachten tegelijk heb, maakt me geen erg goede Akha.

Hanengekraai kondigt de ochtend aan en er schemert licht door de bamboemuren. De stem van de spiritueel priester klinkt boven het onophoudelijke gekletter van de regen uit.

‘Mensen van Spring Well Village, kom!’

A-ma en ik doen zoals ons opgedragen is en laten Deh-ja alleen. De spiritueel priester staat met zijn staf in zijn hand op zijn veranda te wachten totdat iedereen zich verzameld heeft. Ci-do en de twee oudere mannen staan op een klein afstandje. Ci-do kijkt nog steeds kwaad, zoals A-ma hem gezegd heeft.

De ruma steekt zijn armen in de lucht en spreekt de mensen toe. ‘Een grote macht heeft een abnormale geboorte naar ons dorp gestuurd. Het is een verschrikkelijke tragedie voor Ci-do en Deh-ja. Het is een enorme tragedie voor ons allemaal. Ci-do heeft gedaan wat hij moest doen. Hij heeft de menselijke miswassen in het bos verbrand. Hun geesten zullen ons niet meer lastigvallen. Ci-do is een goede man uit een goede familie, maar we weten allemaal wat nu moet gebeuren.’ Tik, tik, tik doet zijn staf op de vloer van de veranda. ‘Voor ons dorp geldt één cyclus lang ceremoniële onthouding. Iedereen moet voorzichtig zijn met zijn armen en benen.’ (Wat zijn manier is om te zeggen dat niemand geslachtsgemeenschap mag hebben.) ‘We zullen magische plantenstengels aan elkaar binden, waarmee we een cirkel vormen rond ons dorp, om ons tegen nog meer kwade geesten te beschermen. De kinderen gaan niet naar school en...’

Ci-do’s moeder en Ci-teh huilen met hun handen voor hun gezicht. Zijn vader staart naar de grond.

‘De ouders van de menselijke miswassen moeten verbannen worden en hun huis moet vernietigd worden,’ eindigt de ruma zijn betoog.

Ci-do, de ruma en de nima gaan de hut van het jonge stel binnen. De rest van ons blijft wachten. De wind wakkert aan, de regen slaat in ons gezicht. De ruma komt weer tevoorschijn en houdt

Ci-do's kruisboog omhoog. De nima houdt Deh-ja's zilveren trouw-armbanden op zodat iedereen die kan zien. Het is hun recht om te kiezen wat ze maar willen als vergoeding voor hun diensten, maar ze hebben Ci-do's en Deh-ja's meest waardevolle bezittingen gepakt.

Ci-do komt naar buiten. Hij draagt geen tulband. Op zijn rug heeft hij een pak en in zijn armen heeft hij zoveel spullen als hij kan dragen. Achter hem verschijnt Deh-ja. Ze heeft haar hoofdtooi niet op en dat is een van de schokkendste dingen die ik ooit heb gezien. Haar haren raken al gauw doorweekt van de regen, de natte strengen plakken aan haar gezicht en kleren. Op haar rug draagt ze de mand die ze gebruikt om thee te plukken, met het stuk hout over haar voorhoofd waaraan de riemen bevestigd zijn die het gewicht moeten dragen van de bezittingen die ze in de mand gestopt heeft. Ze zet een paar stappen en wankelt. Ik wil haar helpen, maar A-ma houdt me tegen.

Wanneer Ci-do en Deh-ja in de richting van de spirituele poort lopen, roept de ruma hen na. 'Geesten van chaos en vernietiging, verlaat dit dorp en keer nooit meer terug.' Als het paar uit het zicht is verdwenen, komen de mannen van ons dorp in actie. Binnen een paar minuten is de hut van Ci-do en Deh-ja vernietigd. Daarna gaan de mannen in groepjes het bos in om *meh* te halen, een magische plant die familie is van de gemberplant en lange stengels en rode bloemen heeft waar geesten erg bang voor zijn. Hiervan zullen ze een ketting maken rond Spring Well Village.

'Zie je, Meisje?' zegt A-ma. 'Waarom het een goede regel is dat baby's geboren moeten worden in de hut van de pasgetrouwden? Anders had het familiehuis verbrand moeten worden.'

'Waar gaan Ci-do en Deh-ja heen? Waar zullen ze slapen?'

'Wat een hoop vragen!'

Ik trek aan haar mouw. 'A-ma, zullen ze ooit nog thuiskomen?'

Ze klakt met haar tong om haar ongeduld te tonen en duwt me weg met de rug van haar hand. Ik ben verbijsterd... Ik wou dat ik mijn gezicht in haar rok kon begraven.